

Ryszard Kantor

TARGOWE TRADYCJE I NIE TYLKO...

Ryszard Zięzio, *Targowe tradycje miast i miasteczek w regionie świętokrzyskim. Wybrane zagadnienia*,
Kielce 2012, 146 s., il.

Niedawno ukazała się praca Ryszarda Zięzio, którą ze względu na merytoryczne walory, a ponadto nader inspirujący dla obecnych działań regionalistycznych charakter, warto gorąco polecić. Wydawcą opracowania mającego do pewnego stopnia charakter raportu jest Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego oraz Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w Kielcach.

O celach tego wydawnictwa naukowego, ale zawierającego również wątki praktyczne tak pisze w *Przedmowie* Piotr Żołądek, członek Zarządu Województwa Świętokrzyskiego:

Oddajemy do Państwa dyspozycji publikację będącą kompendium wiedzy o tradycjach targowych w regionie świętokrzyskim i możliwościach wykorzystania tych walorów do europejskich działań gospodarczych, kulturalnych, społecznych i socjalnych. Nie jest to oczywiście wszystko, co można zrobić, aby wykorzystać możliwości finansowania ze środków Unii Europejskiej, ale liczymy, że dla wielu działaczy i pracowników samorządowych zawarte tu materiały staną się inspiracją do tworzenia oryginalnych projektów, nowych przemyśleń o własnych środowiskach i walorach kultur lokalnych, małych ojczyznach i miejscach zamieszkania.

Z kolei autor *Wprowadzenia*, czyli piszący te słowa – zacytuje tu własny tekst:

Istotnym walorem [...] publikacji jest jej innowacyjność, polegająca na wskazaniu dodatkowych możliwości wykorzystania historycznych, turystycznych, kulturowych i przyrodniczych zalet całego obszaru Województwa Świętokrzyskiego. Autor wskazuje na możliwości rozwijania racjonalnej gospodarki, opartej na nowoczesnym rolnictwie, rzemiośle i przemyśle bez uszczerbku dla zachowania dziedzictwa przyrodniczo – kulturowego, produkcji zdrowej żywności, zachowania naturalnych zasobów przyrodniczych, racjonalnej eksploatacji złóż. Można te „regionalne atrakcje” z powodzeniem wykorzystać do rozwijania nowatorskiej edukacji kulturalnej i artystycznej.

recenzje
noty
bibliograficzne

Praca dzieli się na trzy części. Pierwsza nosi tytuł *Instytucja regionu w Unii Europejskiej a tradycyjne pojęcie regionalizmu*. Stanowi prezentację dokumentów i poglądów na temat kryteriów wyznaczania regionów w zjednoczonej Europie, co najdobitniej odzwierciedla Wspólnotowa Karta Regionalizacji uchwalona jeszcze w 1988 roku. Ten dokument nie ma z pozoru charakteru aktu prawnego, jednak zdaje się regulować pewne kwestie administracyjne, a nawet – choć nie w arbitralny sposób – określa zasady ustrojowe, np. zakres kompetencji samorządów oraz relacje państwo – region. Można oczywiście dyskutować proponowane w *Karcie* rozwiązania, ja nie mam do nich przekonania, jednak liczyć się trzeba z siłą nacisku (przede wszystkim ekonomicznego) unijnych sił politycznych, które za tym dokumentem stoją.

Zanim Unia narzuciła krajom członkowskim „nowoczesne” rozumienie regionu, zagadnienie regionalizacji poszczególnych obszarów, w tym także ziem polskich, było wielokrotnie przedmiotem dyskusji naukowych. Głównym kryterium wyznaczania regionów – jak wiadomo – był podział geograficzny wynikający z fizjografii terenu. Wielkie znaczenie odgrywały również czynniki historyczne oraz czynniki kulturowe. Zespół tych czynników uwzględniany w procesie wyznaczania regionów, powodował, że regionalizacja nie miała nigdy charakteru arbitralnego. Nie wyobrażam sobie, aby miało się to zmienić, np. ze względu na czyjeś ambicje polityczne.

Uwzględniając wymienione kryteria pokazał autor, jak zmieniały się granice w przypadku dzisiejszej Kielecczyny. Była ona niegdyś, a ściślej pisząc dzisiejszy region świętokrzyski, częścią większej całości, którą R. Zięzio określa nazwą „Dawna Kielecczyna”. Trzeba jeszcze wziąć pod uwagę, iż owa „Dawna Kielecczyna” to znacząca część wielkiego historycznego regionu Małopolski. Jak pisał Antoni Podraza, w czasach współczesnych, po utrwaleniu się podziałów z okresu zaborów, w wielu częściach dawnej Małopolski zatracono świadomość niegdysiejszej do niej przynależności¹. Jednakże świadomość dawnych powiązań musi towarzyszyć dzisiejszym badaniom kultury regionalnej, inaczej bowiem nie zrozumiemy specyfiki kulturowej i kulturowego zróżnicowania z pozoru jednorodnych dzisiejszych regionów. Problem ten jest dobrze znany etnografom i etnologom, również Ryszard Zięzio nie pomija go, przeciwnie czyni z niego oś przewodnią swoich rozważań i propozycji.

W części drugiej zatytułowanej *Miasta i miasteczka* podane zostały najważniejsze ustalenia dotyczące urbanizacji regionu, dziejów miast i miasteczek na tym terenie, a także roli jaką w ich powstawaniu i prosperowaniu odgrywały mniejszości narodowe. Nie chodzi tu jedynie o mniejszość żydowską, ale również o niemiecką, rosyjską i ukraińską.

¹ A. P o d r a z a, *Małopolska jako region historyczny. Rozważania na tle zainteresowań historią regionalną*, „Małopolska”. R. I: 1999, s. 11–36.

Region świętokrzyski to region wiejski, lecz niemałą rolę kulturotwórczą spełniały w nim i spełniają do dziś owe niewielkie miasteczka mające do 20 tys. mieszkańców oraz dawne, pozbawione w wyniku wydarzeń historycznych, praw miejskich oraz znaczących niegdyś funkcji administracyjnych i ekonomicznych. Dziś mają one szansę odzyskać dawne znaczenie wykorzystując tradycje kulturowe, uczestnicząc w rozmaitych programach promocyjnych, których skuteczność – jak zwykle – zależy przede wszystkim od czynnika ludzkiego (*human factor*), to jest od aktywności m.in. regionalnych działaczy, o samorządowcach tylko wspominając.

Wielką zaletą pracy są aneksy, zajmujące trzecią część całości. Znajdziemy tu liczne i cenne dane statystyczne dotyczące ludności miast i miasteczek regionu, wykaz miejsc targowych, fragmenty dawnych opisów dokonanych przez podróżników odwiedzających w przeszłości region świętokrzyski. Interesujące dla czytelnika mogą być także: wykaz zagadnień do Projektu Świętokrzyskiego Ośrodka Edukacji Ekologicznej i Kulturowo – Przyrodniczej w Kielcach czy Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 w woj. świętokrzyskim. Mamy tu również słownik ważniejszych terminów i definicji związanych z targami i jarmarkami oraz zagadnieniami unijnymi, a także bibliografię wybranych pozycji naukowych, z których autor czerpał wiedzę. Należy również zwrócić uwagę na bogaty zestaw zdjęć archiwalnych, choć mogłyby być one lepiej reprodukowane.